

Kohtuasi C-769/19

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

21. oktoober 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. oktoober 2019

Menetlusosaline:

Spetsializirana prokuratura

Süüdistatavad:

UC

TD

Põhikohtuasja ese

Süüdistusakt, mis sisaldab teatavaid puudusi, näiteks süüdistatavate kohtu alla andmise aluseks olevate tegude ebaselge, vastuoluline ja puudulik kirjeldus. Kõnealuste puuduste kõrvaldamise meetmed.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1), artikli 6 tõlgendamine ning riigisisese seaduse kooskõla viidatud sättega.

Eelotsusetaotlus esitatakse ELTL artikli 267 alusel.

Eelotsuse küsimus

Kas riigisisene seadus, mis ei näe puudusi sisaldava (ebaselge, puuduliku või vastuolulise sisuga) süüdistusakti korral üldse ette võimalust, et prokurör need puudused eelistungil, kus puudused tuvastatakse, kõrvaldab, ja seab selle asemel alati kohtule kohustuseks kohtumenetlus peatada ja asi uue süüdistusakti koostamiseks prokuratuurile tagasi saata, on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1), artikliga 6, asja mõistliku aja jooksul arutamise põhimõttega, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 teises lõigus, liidu õiguse esimuse põhimõttega ja väärkuse austamise põhimõttega, kui see põhjustab kriminaalmenetluse märkimisväärse viivituse ja puudusi saaks viivitamata kõrvaldada kohtuistungil?

Viidatud õigusnormid ja Euroopa Liidu Kohtu praktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1); riigisisese seaduse kooskõla artikliga 6

5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev (C-612/15, EU:C:2018:392)

Viidatud riigisisemed õigusnormid

Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelno protsesualen kodeks, edaspidi „NPK“) artiklid 246–249, artikkel 242, artikkel 287, artikkel 55, artikkel 178, artikkel 180 ja artikkel 348

Õigusaktide seaduse (Zakon za normativnite aktove, edaspidi „ZNA“) artikli 46 lõige 2

Varhoven kasatsionen sadi (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) 7. oktoobri 2002. aasta tõlgendusotsus nr 2

Varhoven kasatsionen sadi (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) 19. veebruari 2018. aasta tõlgendusotsus nr 6

Konstitutsionen sadi (Bulgaaria konstitutsioonikohus) 9. oktoobri 2018. aasta otsus nr 14

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 UC ja TD vastu esitati süüdistus; esimesena nimetatud isikut süüdistatakse selles, et (koos menetluses juba süüdi mõistetud teiste isikutega) juhtis ta kuritegelikku

ühendust, et rikastumise eesmärgil Bulgaarias ja välisriikides ühiselt toime panna Nakazatelen kodeksi (karistusseadustik, edaspidi „NK“) artiklis 159a sätestatud kuritegusid (inimkaubandus, käesolevas asjas inimkaubandus prostituutidega) (kriminaalkorras karistatav NK artikli 321 alusel); viimasena nimetatud isikut süüdistatakse nimetatud kuritegelikus ühenduses osalemises. Peale selle süüdistatakse UCd selles, et kolmel eraldi juhul mõjutas ta kolme naist, lubades neile hüvesid, alustama prostitutsiooniga tegelemist (kriminaalkorras karistatav vastavalt NK artiklile 159d koosmõjus artikli 159a lõike [2] punktiga 6 koosmõjus lõikega 1), ning narkootilise aine valdamises (kriminaalkorras karistatav NK artikli 354a alusel).

- 2 Süüdistusakt saadeti kohtusse 18. aprillil 2019, eelistung viidi tulemuslikult läbi 27. septembril 2019.
- 3 Pärast menetlusosaliste ärakuulamist tuvastas kohus eelistungil, et süüdistusakt sisaldab teatavaid puudusi, nimelt on selle sisu ebaselge, puudulik ja vastuoluline. Täpsemalt on tegemist järgmiste puudustega.
- 4 Esitatakse vastuolulised andmed NK artiklis 321 sätestatud kuriteo toimepanemise koha kohta. Süüdistusakti kuriteo asjaolude osas (edaspidi „süüdistusakti põhiosa“) märgitakse, et kuritegelik ühendus tegutses riigi territooriumil tervikuna, ja nimetatakse mitu linna – Sofia, Bansko, Plovdiv jt –, samal ajal kui süüdistusakti lõpposas nimetatakse vaid Sofia linna. Järelikult esineb süüdistusakti põhiosa ja süüdistusakti lõpposa vahel teo toimepanemise kohaga seotud vastuolu: riigi territoorium tervikuna või ainult Sofia linn.
- 5 Esitatakse vastuolulised andmed aja kohta, mil ühte naist mõjutati alustama prostitutsiooniga tegelemist. Süüdistusakti põhiosas on märgitud, et asjaomane mõjutamine toimus 2016. aastal, kusjuures mõjutatav naine tegutses prostituudina Sofias ja Plovdivis, 2016. aasta suvel ka rannikupiirkonna kuurortides ja 2016. aasta detsembris taas Sofias; see tähendab, et mõjutamine pidi iseenesest toimuma enne 2016. aasta suve. Seevastu süüdistusakti lõpposas on märgitud, et UC mõjutas kõnealust naist alustama prostitutsiooniga tegelemist 2016. aasta detsembris Sofias. Järelikult esineb süüdistusakti põhiosa ja süüdistusakti lõpposa vahel teo toimepanemise ajaga seotud vastuolu: kas enne 2016. aasta suve või sama aasta detsembris.
- 6 Süüdistusaktis sisalduv süüdistus, et kuritegeliku ühenduse otsusega kohustati UCd mõjutama kolme naist alustama prostitutsiooniga tegelemist, ei ole kaetud faktiliste andmetega. Seega on süüdistusakt selles osas puudulik.
- 7 Narkootilise aine valdamist puudutava teo kirjeldus on ebaselge, kuna märgitud on vaid seda, et UC elukohast leiti narkootilist ainet, ja ei ole arusaadav, kas väidetakse, et aine oli seal tema valduses. Seega on süüdistusakt selles osas ebaselge.
- 8 Prokurör avaldas, et ta on valmis puudused viivitamata kõrvaldama, esitades eelistungil vajalikud selgitused.

- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et süüdistusakt oleks vormiliselt nõuetekohane, kui prokurör esitaks selgitused. Seejärel saaks kohus alustada kohtuliku arutamisega.
- 10 Seda aga ei luba teha vormiline takistus. Riigisisene seadus ei võimalda prokuröril süüdistusakti puudusi eelistungil kõrvaldada. Riigisisene seadus näeb ette, et kohtumenetlus tuleb peatada ja asi tuleb saata tagasi prokuratuurile, kes peab koostama ja kohtusse saatma uue süüdistusakti, mida hindab kohus uuel istungil, kusjuures üldjuhul toob selline toimimine kaasa mitme kuu pikkuse viivituse.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

Süüdistusaktis sisalduvad puudused

- 11 Süüdistusakt koosneb põhiosast, milles kirjeldatakse süüdistuse aluseks olevaid faktilisi asjaolusid, ja lõpposast, milles esitatakse kuriteo kvalifikatsioon. Üldjuhul esitatakse lõpposas olulisemad faktid nagu teo toimepanemise koht ja aeg ning kuriteo koosseisutingimustele vastavad toimingud.
- 12 Vastuolu süüdistusakti põhiosa ja lõpposa vahel või kuriteo kvalifitseerimiseks vajaliku teokirjelduse puudumine on samaväärne süüdistuse esitamiseks vajaliku piisavalt selge teokirjelduse puudumisega. Seetõttu on kõnealused puudused käsitatavad menetlusnormide olulise rikkumisena, mis kahjustavad süüdistatava õigust teada, milles teda süüdistatakse. Menetlusnormide rikkumist loetakse oluliseks juhul, kui see on kaasa toonud süüdistatava või teiste menetlusosaliste menetlusõiguste piiramise ja kui seda ei ole heastatud (NPK artikli 348 lõike 3 punkt 1).
- 13 NPK artikli 55 lõike 1 kohaselt on süüdistataval õigus teada, millises kuriteos ja milliste tõendite alusel teda süüdistatakse.
- 14 Varhoven kasatsionen sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) märgib tõlgendusotsuse nr 2/02 punktis 4.2, et „süüdistusakti põhiosas on prokurör kohustatud esitama faktid, millest tuleneb vastamine kuriteo koosseisu tunnustele ja süüdistatava osalemine kuriteo toimepanemises [...] nende hulka kuuluvad ka kuriteo toimepanemise aeg ja koht [...]. Seda liiki faktide esitamata jätmine või mittetäielik esitamine kujutab endast menetlusnormide olulist rikkumist [...]“.

Riigisisesed õigusnormid, mis reguleerivad menetlusnormide oluliste rikkumiste heastamist ebaselge, puuduliku ja vastuolulise süüdistusakti korral

- 15 Kriminaalmenetlus koosneb kahest etapist: kohtueelsest menetlusest ja kohtumenetlusest. Kohtumenetluse etapp algab süüdistusakti saatmisega kohtusse, süüdistusaktis esitatakse süüdistuse aluseks oleva teo asjaolude ja õigusliku kvalifikatsiooni üksikasjalik kirjeldus.

- 16 Pärast süüdistusakti saatmist kohtusse toimub kahe kuu jooksul eelistung. Eelistung eesmärk on kontrollida teatavaid aspekte, millest üks on süüdistusakti nõuetekohasus. Hinnang on lõplik (muutub lõplikuks pärast apellatsiooni esitamise tähtaja möödumist või kui teise astme kohus on jätnud otsuse muutmata). Hiljem ei saa süüdistusakti nõuetekohasust enam vaidlustada.
- 17 Süüdistusakti koopia saadetakse kõikidele menetlusosalistele (süüdistatavatele ja kannatanutele), kes saavad seitsme päeva jooksul esitada oma seisukoha. Eelistungit lükatakse edasi kuni kolm kuud, kui mõnda menetlusosalist ei saadud kätte või kui seitsme päeva pikkune tähtaeg ei olnud veel lõppenud.
- 18 Eelistungil, millega menetlust alustatakse, käsitlevad kohus ja menetlusosalised mitut küsimust, näiteks küsimust, kas süüdistusakt sisaldab puudusi (on muu hulgas ebaselge, puudulik või vastuoluline), mistõttu ei ole süüdistuse sisu arusaadav. Pärast kõikide menetlusosaliste ärakuulamist teeb kohus selles küsimuses otsuse.
- 19 Kui kohus tuvastab, et süüdistusakt sisaldab puudusi (on mõnes osas vastuoluline, puudulik või ebaselge), siis peatab ta kohtumenetluse ja saadab asja, näidates ära rikkumised, prokuratuurile tagasi (NPK artikli 249 lõige 2).
- 20 Kohtueelset menetlust taasalustatakse. Prokuratuur peab ühe kuu jooksul koostama uue süüdistusakti. Kui süüdistusakt on koostatud, siis saadetakse see kohtusse. Kohtumenetluse etappi alustatakse uuesti ning tehakse eespool nimetatud toimingud: kahe kuu jooksul toimub uus eelistung, menetlusosalised kutsutakse kohtusse ja süüdistusakti hinnatakse uuesti. Kui tuvastatakse, et puudused ei ole kõrvaldatud või esineb uusi puudusi, peatatakse kohtumenetlus taas ja asi saadetakse prokuratuurile tagasi.

Riigisisesed õigusnormid, mis reguleerivad süüdistuse sisu muutmist

- 21 Prokurör võib süüdistusaktiga esitatud süüdistust muuta kahel tingimusel: eelistung on toimunud ning menetlust jätkatakse kohtuliku arutamisega, nimelt tõendite kogumisega, ning juba on kogutud uusi tõendeid, mis annavad alust järeldada, et tegu vastab teistele koosseisutunnustele, seega et tegemist on olulise muutusega süüdistusakti põhiosas vastavalt NPK artikli 287 lõikele 1.
- 22 NPK artikli 287 lõike 1 kohaselt ei tohi süüdistuse sisu muuta, et kõrvaldada süüdistusaktis juba selle koostamise ajal sisaldunud puudust. Seda käsitatakse õigusnormi rikkumisena, kuna sel viisil hoitakse kõrvale süüdistusakti puuduste kõrvaldamise menetlusest, mis on ette nähtud seadusega.

Riigisisesed õigusnormid, mis reguleerivad ilmselge faktivea parandamist (NPK artikkel 248a)

- 23 Ilmselge faktiviga on tehniline erinevus prokuröri tegeliku tahte ja kirjapandud tahte vahel, nagu valesti kirjutatud nimi, vale kuupäev vm. Ilmselge faktivea korral määrab kohus põhiasjas istungi toimumise kuupäeva ja kohustab prokuröri vea seitsme päeva jooksul parandama. Kui prokurör seda tähtajaks ei paranda, tühistab kohus istungi kuupäeva ja peatab kohtumenetluse, saates asja uue süüdistusakti koostamiseks prokuratuurile tagasi. Seejärel toimitakse vastavalt punktides 19–21 kirjeldatule.
- 24 Tegelikult parandatakse sellised ilmselged faktivead prokuröri avaldusega eelistungil. Viga loetakse parandatuks, kui kohus juhib prokuröri tähelepanu vea olemasolule ja prokurör kohtuistungil suuliselt selgitab, mida ta sellega silmas pidas. Kohtumenetlust ei peatata ja asja ei saadeta uue süüdistusakti koostamiseks prokuratuurile tagasi.

Konstitutsionen sadi (Bulgaaria konstitutsioonikohus) 9. oktoobri 2018. aasta otsus nr 14

- 25 Kõnealune ilmselgete tehniliste vigade parandamise kord kehtestati 2017. aastal ja see on vastuolus liikmesriigi väljakujunenud õigustraditsiooniga, mis näeb ette, et iga – kui tahes tühine – menetlusnormide rikkumine süüdistusakti koostamisel tuleb heastada vaid ühel viisil, nimelt kohtumenetluse peatamise ja asja tagasisaatmisega prokuratuurile, kes peab koostama uue süüdistusakti. Seepärast vaidlustati uus kord kohe Konstitutsionen sadis (Bulgaaria konstitutsioonikohus).
- 26 Konstitutsionen sad (Bulgaaria konstitutsioonikohus) jõudis järeldusele, et süüdistusaktis sisalduva ilmselge faktivea parandamine ei ole samaväärne süüdistusakti muutmisega, mistõttu on faktivea parandamist reguleeriva eriomase menetluskorra kehtestamine põhjendatud.
- 27 Ühtlasi sedastas Konstitutsionen sad (Bulgaaria konstitutsioonikohus), et ilmselge faktivea parandamise instituudi kasutamine selleks, et tegelikult muuta süüdistuse sisu, ei ole õiguspärane.
- 28 Sellegipoolest märkis Konstitutsionen sad (Bulgaaria konstitutsioonikohus) üht teist küsimust käsitledes (nimelt et kõrgema astme kohtul ei ole võimalik kohtuotsust süüdistusaktis sisalduvatele puudustele tuginedes tühistada, kui puudusi on eelistungil sõnaselgelt käsitletud ja selle kohta on tehtud lõplik otsus), kuivõrd tähtis on asja arutamine mõistliku aja jooksul. Lisaks lähtus Konstitutsionen sad (Bulgaaria konstitutsioonikohus) viidatud küsimuse käsitlemisel sellest, et süüdistusaktis sisalduvaid puudusi (sealhulgas ebaselgus, puudulikkus ja vastuolulisus) on vastavalt NPK artikli 249 lõike 4 punktile 1 võimalik kõrvaldada kohtumenetluse etapis, nimelt kohtuotsust tühistamata ja asja uue süüdistusakti koostamiseks prokuratuurile tagasi saatmata.

- 29 Riigisisene seadus ei paku sellist võimalust kõrvaldada süüdistusakti puudused pärast eelistungit. Konstitutsionen sadi (Bulgaaria konstitutsioonikohus) eespool nimetatud seisukoht ei toonud kaasa seaduse muutmist ega muudatusi kohtupraktikas.

NPK artikli 249 kohase instituudi tähtsus riigisisese õiguse jaoks

- 30 Valdavas osas kriminaalajadest tuvastatakse eelistungil, et süüdistusakt on kohati vastuoluline, ebaselge ja puudulik. Sellest tuleneb vajadus kohtumenetlus peatada ja asi prokuratuurile tagasi saata. See toob kaasa mitme kuu pikkuse viivituse. Mõnel juhul viiakse süüdistusaktis esinevate puuduste kõrvaldamise protseduur läbi korduvalt.
- 31 Enamjaolt saaks puudused viivitamata kõrvaldada ja mitme kuu pikkust viivitust vältida.

Tõlgendamine seaduselünga olemasolu korral

- 32 Kui siduv õigusakt on puudulik, tuleb sellega reguleerimata olukordades kohaldada sarnaseid olukordi reguleerivaid õigusnorme, kui see on õigusakti eesmärgiga kooskõlas. Selliste õigusnormide puudumise korral tuleb õigussuhteid reguleerida Bulgaaria Vabariigi õiguse aluspõhimõtete kohaselt (õigusaktide seaduse (Zakon za normativnite aktove) artikli 46 lõige 2).

Kohtusse kutsumist reguleerivad eeskirjad

- 33 Menetlusosalistele, sealhulgas süüdistatavatele ja kannatanutele saadetakse kirjalik kohtukutse. Kohtukutse kujutab endast trükitud paberilehte. Sellele on kantud isiku nimi, isiku staatus menetlusosalisena – nimelt süüdistatava või kannatanuna, samuti tema õigused ja kohustused. Kohtukutseid ei saadeta läbipaistmatus ümbrikus, nende sisu ei jää varjatuks kolmandatele isikutele, kes ei ole kohtukutse adreessaadid. Kui asjaomast isikut teadaoleval aadressil kätte ei saada, saadetakse kohtukutse teatavatele kolmandatele isikutele, paludes neil see adreessaadile edastada. Isikutel, kes peavad kohtukutse edastama, on võimalik kohtukutse sisuga tutvuda.

Tähtsus, mida omab kriminaalaja menetlemisel asja arutamine mõistliku aja jooksul

- 34 Üks kriminaalajade menetlemisel kehtivatest põhimõtetest on asja arutamine mõistliku aja jooksul (NPK artikli 22 lõige 1).
- 35 Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb kriminaalaja menetlemine lõpule viia mõistliku aja jooksul. Euroopa Inimõiguste Kohus on mitmes otsuses vaidlustanud asja uue

süüdistusakti koostamise eesmärgil prokuratuurile tagasisaatmise, kui kohus – sealhulgas teise või kolmanda astme kohus – on seda teinud pärast kohtuliku arutamise alustamist.

Eelotsuse küsimuse seos kohtuasjaga C-612/15

- 36 Käesoleva küsimuse esitamisel tuginetakse argumentidele, mis on esitatud Euroopa Kohtu 5. juuni 2018. aasta otsuses Kolev (C-612/15) ja mis toetavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu eeldust, et riigisisene õigus ei ole liidu õigusega kooskõlas osas, milles see näeb süüdistusaktis sisalduvate puuduste kõrvaldamiseks ette korra, mis ei ole tõhus.
- 37 Eelotsuse küsimus puudutab toimimist süüdistusaktis sisalduvate puuduste mõistlikuks kõrvaldamiseks. Riigisisene lahendus on „samm tagasi“, nimelt nähakse ette kohtumenetluse peatamine ja asja viimine kohtueelsesesse etappi, kus prokurör peab koostama uue süüdistusakti ja selle uuesti kohtusse saatma, seejärel tuleb alustada uut kohtumenetlust, läbi viia uus eelistung ning hinnata süüdistusakti uuesti, kusjuures mõnel juhul leiab kõnealune protseduur aset korduvalt.
- 38 Samal ajal oleks kohtuotsuses Kolev (C-612/15) esitatud teatavate kaalutluste põhjal võimalik järeldada, et Euroopa Kohus peab nõuetekohaseks puuduste muul viisil kõrvaldamist, nimelt „ühe sammuga edasi“, mis tähendab, et kohus annab vahetult pärast puuduste tuvastamist prokurörile võimaluse puudused veel kohtuistungil ajal kõrvaldada (vt viidatud kohtuotsuse punktid 67, 71, 74, 94 ja 95).
- 39 Pärast kohtuasjas C-612/15 esitatud kohtujuristi ettepaneku lugemist muudeti riigisisest seadust nii, et eelistung on ette nähtud, st et liikmesriigi kohus on juba kohtumenetluse etapi alustamisel kohustatud kõnealusel eelistungil – kaitse sellekohaseid vastuväiteid arvesse võttes – tuvastama ulatuslikult süüdistusakti võimalikud puudused. Esimene toiming („[...] alustada kohtumenetlust“), mida Euroopa Kohus nimetas kohtuotsuse Kolev (C-612/15) punktis 67, on riigisisese seadusega juba siduvalt ette nähtud.
- 40 Teist toimingut, nimelt et kohus peab „ise need rikkumised kõrvalda[m]a“, riigisisene seadus aga teha ei võimalda. Riigisisese seaduse kohaselt ei ole kohtul lubatud pärast seda, kui kohus on selgelt juhtinud prokuröri tähelepanu puudustele, anda prokurörile samal istungil võimalust nende puuduste kõrvaldamiseks, ja seejärel samal istungil kaitse seisukohta arvesse võttes kontrollida, kas kõnealused puudused on tegelikult kõrvaldatud.

Liidu õiguse kohaldamine põhikohtuasja asjaolude suhtes

- 41 Direktiivi 2012/13 artikli 6 lõike 1 teise lause kohaldamine. Viidatud säte näeb ette süüdistuse sisust „viivitamata“ teavitamise. Seepärast tekib küsimus, kas

kõnealune nõue on täidetud, kui liikmesriigi seadus tekitab süüdistuse sisust teavitamises esinevate puuduste kõrvaldamises kunstliku viivituse. Täpsemalt on tegemist olukorraga, kus prokurör – nagu põhikohtuasjas – avaldab, et ta on valmis süüdistusaktis esinevaid puudusi (vastuolu, ebaselgus, puudulikkus) kõrvaldama, kuid riigisisene seadus ei luba seda teha.

- 42 Direktiivi 2012/13 artikli 6 lõike 3 kohaselt tuleb üksikasjalikku teavet süüdistuse sisu kohta anda hiljemalt süüdistusakti kohtusse saatmise ajal. Euroopa Kohus on juba kohtuotsuse Kolev (C-612/15) punktis 99 märkinud, et süüdistuse kohta tuleb üksikasjalik teave esitada enne asja sisulist hindamist. Euroopa Kohus peab seega lubatavaks, et kõnealune teavitamine toimub pärast kohtumenetluse etapi algust, täpsemalt eelistungil, kus arutatakse süüdistusaktis sisalduvate puuduste küsimust. Seega ei tulene direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikest 3 tõlgenduses, mille on sättele andnud Euroopa Kohus kohtuotsuse Kolev (C-612/15) punktis 99, ühtegi takistust, mis ei lubaks kõrvaldada süüdistusaktis sisalduvaid puudusi eelistungi ajal.
- 43 Riigisisene seadus välistab selle võimaluse kategooriliselt, tõlgendades õigust saada teavet süüdistuse kohta kitsamalt ja sõnastusest lähtuvalt nii, et üksikasjalik teave süüdistuse kohta tuleb esitada süüdistusaktis selle saatmisel kohtusse; hiljem, süüdistusakti eelistungil parandades, seda teha ei saa. Kui süüdistusaktis on puudusi, siis kohtumenetlus peatatakse, asi saadetakse tagasi prokuratuurile, kes koostab uue süüdistusakti ja saadab selle kohtusse. Nii tagatakse süüdistuse kohta üksikasjaliku teabe esitamine uue süüdistusaktiga, ja nimelt selle kohtusse saatmisega.¹
- 44 Seepärast tekib küsimus, kas selline kitsam riigisisene tõlgendus, mis antakse süüdistatava õigusele saada süüdistuse kohta teavet, vastab direktiivi 2012/13 artikli 6 lõike 3 tegelikule sisule.
- 45 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 teise lõigu kohaselt tuleb süüdistust menetleda mõistliku aja jooksul. Tekib küsimus, kas süüdistusaktis sisalduvate puuduste kõrvaldamisega viivitamiseks, mida näeb ette riigisisene seadus, esineb mõistlik põhjus, kusjuures viivitus võib kesta mõnest kuust mõne aastani. Viivituse põhjuseks on riigisisene siduv nõue, et kohtumenetlust võib alustada ainult täielikult nõuetekohase süüdistusakti alusel, ja võimatus süüdistusakti parandada, kui kohtumenetlust on juba alustatud.
- 46 ELTL artikli 82 lõike 2 kohaselt võib direktiividega kehtestada miinimumeeskirju, mille vastuvõtmine ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast isikutele kõrgema tasemega kaitset; kõnealused direktiivid võtavad arvesse liikmesriikide õigustraditsioonide eripära. Seepärast tekib küsimus, kas riigisisised õigusnormid ei ole direktiivi suhtes – arvestades tõlgendust, mille on sellele andnud Euroopa Kohus kohtuasjas C-612/15 – esimuslikud, kuna riigisisised õigusnormid pakuvad

¹ Esineb kaks erandit: ilmselge faktevia parandamine ja süüdistuse muutmine pärast uute tõendite kogumist.

liikmesriikide õigustraditsioonidel põhinevat identset või koguni kõrgema tasemega kaitset.

- 47 Süüdistatav saab süüdistuse kohta kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt sama teabe (selgitused ebaselge, puuduliku või vastuolulise süüdistusakti korral). Selgitusi võib esitada viivitamata kohtuistungil (võimalus, mida pakub direktiiv 2012/13, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus kohtuasjas C-612/15), seda võib aga teha ka pärast mõnekuist viivitust, nagu on ette nähtud riigisisese menetlusnormiga.
- 48 Ühtlasi võib eeldada, et riigisisene õigus pakub kõrgema tasemega kaitset, kuna riigisiseste õigusnormide kohaselt sisaldub parandatud süüdistus ühtses tekstis, samal ajal kui puuduliku süüdistusakti parandamise korral kohtuistungil on tegemist kahe tekstiga, algse puuduliku süüdistusaktiga ja selle selgitustega. Järelikult on riigisisese seadusega tagatud kaitse tase, mis puudutab õigust saada teavet, direktiivi 2012/13 pakutava tasemega identne või koguni kõrgem.
- 49 Peale selle tuleb ELTL artikli 82 lõike 2 kohaselt arvesse võtte liikmesriikide õigustraditsioone. Kohtumenetluse alustamine nõuetekohase süüdistusakti alusel on liikmesriigi õiguskäsituses olulise tähtsusega. Kuigi Konstitutsiooninõukogu (Bulgaaria konstitutsioonikohus) on mõistliku aja nõuet arvestades ja menetlusloogilistel kaalutlustel märkinud, et põhiseadusega ei oleks vastuolus, kui loodaks võimalus kõrvaldada süüdistusaktis sisalduvad puudused kohtumenetluse ajal, ei võtnud seda tõlgendust üle liikmesriigi seadusandja ega kohtupraktika.
- 50 Seepärast tekib küsimus, kas riigisisene seadus, mis välistab võimaluse esitada süüdistusakti kohta selgitusi kohtuistungil ja on seega vastuolus kohtuotsusega Kolev (C-612/15), rikub liidu õiguse esimuse põhimõtet.
- 51 Väärrikuse austamise põhimõtte kohaldamine. Sellel on kaks külge. Esikohal on inimväärikus vastavalt ELL artiklile 2 ja harta artiklile 1. Liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad kohtusse kutsumist, loovad kolmandatele isikutele võimaluse saada teada, et asjaomane isik on süüdistatav kriminaalasjas või kriminaalkuriteo tagajärjel kannatanu. Mida sagedamini isikut kohtusse kutsutakse, seda suurem on sellise teadasaamise tõenäosus. Seega kahjustatakse inimväärikut vähem, kui hoitakse ära vajadus kohtumenetlus peatada ja asi uue süüdistusakti koostamiseks prokuratuurile tagasi saata. Teisel kohal on harta artiklis 31 sätestatud ametialane väärrikus, käesoleval juhul kohtunike ja prokuröride ametialane väärrikus. Riigisisene seadus, mis ei paku ühtegi menetluslikku meetet süüdistusaktis sisalduvate menetluslike puuduste viivitamatuks kõrvaldamiseks, olgugi et seda soovivad süüdistaja ja kaitsja ning seda peab asjakohaseks kohus, tekitab ametialase abituse tunde. Seadus, mis seab kohtutele kohustuseks täita mõistliku aja jooksul arutamise nõuet ja võtab neilt seejärel selleks sobiva ilmselge ja tavapärase õigusinstrumenti (süüdistusaktis sisalduva puuduse kõrvaldamine sellel kohtuistungil, kus puudus tuvastati), kohustades neid selle asemel kasutama teist õigusinstrumenti, mis toob kaasa mitme kuu pikkuse viivituse, rikub nende ametialast väärrikust.

Eelotsusetaotluse soovitatav toime

- 52 Direktiivi artikkel 6 ega harta artikli 47 teine lõik ei reguleeri süüdistusaktis sisalduvate sisuliste puuduste kõrvaldamise menetlust; seetõttu ei ole neil vahetut toimet. Euroopa Kohtu tõlgendusega, mida taotletakse, ei saa luua uut riigisisest õigusinstituuti süüdistusaktis sisalduvate puuduste kõrvaldamiseks, Euroopa Kohtu otsus kui selline ei saa nimelt olla alus, millele tugineks puuduste kõrvaldamine eelistungil.
- 53 Sellegipoolest võib tõlgendus, mida palutakse, aidata eelotsusetaotluse esitanud kohtul anda riigisisesele õigusele enda iseseisvat tõlgendust ja teha osas, mis puudutab sobivat menetluslikku toimeviisi süüdistusaktis sisalduvate puuduste kõrvaldamiseks, Euroopa Kohtu järeldustega kooskõlas olev järeldus. Täpsemalt on olemas võimalus, et Euroopa Kohus otsustab, et NPK artikli 248 lõike 5 punkti 2 sätted koosmõjus lõike 1 punktiga 3 koosmõjus artikli 249 lõike 4 punktiga 1 (süüdistusaktis sisalduvate puuduste korral on ette nähtud kohtumenetluse peatamine ja asja tagasisaatmine prokuratuurile, kes peab koostama uue süüdistusakti) ei ole liidu õigusega kooskõlas, kuivõrd need on üldiselt ja eranditeta kohaldatavad kõikidel juhtudel, isegi kui tuvastatud puudusi saaks prokuröri viivitamatu avaldusega kõrvaldada eelistungil. Sellisel juhul oleks eelotsusetaotluse esitanud kohtul õigus nende sätete kohaldamisest loobuda. Riigisiseste tõlgenduseeskirjade kohaselt kohaldaks eelotsusetaotluse esitanud kohus kõige sarnasemat riigisisest õigusinstituuti, nimelt ilmselge faktivea kõrvaldamise õigusinstituuti vastavalt NPK artikli 248a lõikele 1. Sellega annaks ta prokuröri võimaluse puudused viivitamata (vajaduse korral seitsme päeva jooksul) kõrvaldada. Vaid juhul, kui prokurör ei saa puudusi kõrvaldada, peataks eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtumenetluse ja saadaks asja uue süüdistusakti koostamise eesmärgil tagasi. Selline tõlgendus oleks kooskõlas ka Konstitutsionen sadi (Bulgaaria konstitutsioonikohus) asjaomase otsusega.
- 54 Peale selle oleks Euroopa Kohtu tõlgendus küsimuses, kas süüdistatavate õigus saada teavet on tagatud, olulise tähtsusega põhikohtuasja teise või kolmanda astme kohtutena menetlevatele liikmesriigi kohtutele. Täpsemalt – kui Euroopa Kohus peaks otsustama, et puuduste kõrvaldamisega eelistungil on tagatud süüdistatava õigus saada teada, milles teda süüdistatakse, ei saa kõrgema astme kohtud eelotsusetaotluse esitanud kohtu sisulist otsust tühistada põhjendusega, et kõnealust õigust on rikutud. Seda õigust on nimelt rikutud, kui süüdistusaktis sisalduvaid puudusi ei ole kõrvaldatud riigisisese seaduse nõuete kohaselt ja kõrvaldamine on seega kehtetu. Nii tagataks Euroopa Kohtu tõlgendusega kooskõlas olev riigisisese seaduse kohaldamine.
- 55 Lõpuks annaks Euroopa Kohtu tõlgendus liikmesriigi seadusandjale ajendi süüdistusaktis sisalduvate puuduste kõrvaldamise korda vastavalt muuta.